

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.
Budapest, VI. Váczikörut 23

hova minden küldemény intézendő.

SZERKESZTI:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.—
Félévre . . . . . 4 » —
Negyedévre . . . . . 2 » —
Egyes szám ára 16 kr.

MEGJELENIK MINDEN PÉNTEKEN.

Tartalom:

Csáky szalmája. Irta: Dr. —y—z. — Sabbatai Zevi. Tárcazacikk. — Emlékjelt az elhunyt-nak, méltóbb hajlékot az élőnek. Irta Csukási Fülöp. — A vitatkozók. Rajz a lengyel-országi zsidó népeletből — Előfizetési felhívás. — Heti naptár. — Hazai hírek. — Külföldi hírek. — Magyarázat a nyilatkozatomhoz. Ullmann Frigyes vácsi rabbitól. — Hirdetések.

JELIGÉNK:

Nem e g y atyánk van-e mindnyájunknak,
Nem e g y Isten teremtett-e bennünket,
Miért cselekednék hát hűtlenül a testvér,
testvére ellen!

Malachi 2. f. 10. v

Csáky szalmája.

A magyar kormány nem kis aggodalommal nézi a *katholikus egyháznak* az elkeresztelések ügyében kifejtett hatalmas ellentállását. Pedig csak arról van szó, hogy a törvény és az arra alapított kormányhatósági rendelet nyerjen érvényt, meg arról, hogy e téren a jogi ingadozásnak vége szakadjon. Mit törvény, mit rendelet! a bergengóczi plébános fittyet hány az ilyen apróságoknak, ha arról van szó, hogy egyháznak szabadalmazott álláspontját védelmezze. A kormány pedig szörnyen megijed a reverendák suhogásától és rémülve látja saját bátorságának vesztőjőslő következményeit és aligha meg nem esik, hogy a kormány készörömet megragadja az alkalmat, hogy a klérus fenyegető magatartása elől valahogy szárazra tegye rendeletekkel megrakott naszádját. Voltaképen ugyan a magyar törvénynek és a modern jogi államnak édes kevés köze van a pápa ő szentsége véleményéhez és az is igaz, hogy a törvény és az annak végrehajtására szánt kormányrendeletek tekintélyének és erejének erősebbnek kellene lenniök a plébánosi ellentállásnál, de azért szemünk láttára folyik a nyílt ellenszegülés a törvényes kormány rendeletei ellen a hazán belül, és ugyanez ellen a harc és magasabb denun-

ciatió a hazán kívül. A zsidó ámulva nézi mindezt; egy bűnös gondolata támad: hát ha ő is így tenne, mikor *törvényellenes* rendeletekbe fulasztják egyházát! gondolja s aztán — alszik egy kormányhű, liberális álmod.

Csak a tótok ne kiabálnának, felveszik az álmából. Ez sem csekély dolog. Az *evangélikus egyház* egy részében borzasztó csókokat czupantanak a nemzeti nyelvre. Ugy szeretik, majd megfojtják és valóban szerencse, hogy néha napján el-elzarándokolhatnak Muszkaországba, hogy előőrsei legyenek ott a magyar kulturának. Ám ha volna, a ki mind e felett fejét rázná, szünjék meg kétkedni, tekintsen a *szászok* felé, a kik évszázadokon át élvezett privilegiumok *daczára*, immár a magyar államot észre vesszik, nagy kegyesen elismerve, hogy az állam nyelvének is meg vannak a maga jogai. Boldog Magyarország! mormogá sokszor megtépett szakállába a zsidó.

A *románok* is kedves atyafiak; a ki nem hiszi, menjen el Kolozsvárra. A kultuszminister úr ott járt legközelebb és meggyőződhetett, ha ott nem, hát más oláh iskolákban, hogy a románok kiváló hazafias és kulturképes népet képeznek. Kiváltképen a geographiában messzeható felfedezéseket tesznek. Így előszeretettel foglalkoznak Erdélynek Nagy-Oláhországba való

átkebelezése eszméjével, és ha van valaki, a ki nek közjogi tyukszemén olyan fájó érzés fajta nyilalik át, a szerb patriarcha választás és kongresszusok lélekemelő előzményei és következményeiben találhat megnyugvást. Valamely rácz atyafi által izikelt »hazafias« morzsa elég arra, hogy nagyot hizzék tőle a magyar állam. Kaparj kurta, néked is lesz!

A magyar állam érdeke ez az első. Ez még azt is megkivánja, hogy a *czigányok* csapatostól kalandozzák be a haza rónáit és bérceit, nem törődve törvénnyel, nem vallással, nem anyakönyvvel és vajmi ritkán hadkötelezettséggel. Hát nem elég a magyar állam és kultura szempontjából, ha e derék nép a kóbor malaczoknak pártfogójává szegődik? És bárha néha emberhusból főznek is paprikást, nem lenne-e hálátlanság elfeledni, hogy ők azok, kik a nemzeti zene lelkes fentartói, a félbankó forgalom előmozdítói és a rozoga nemzeti kedély ügyes eszkábálói!

De a turóczi néptanító, a kolozsi »római«, a szerb atyafi, a német sógor, de még a gom-

bos dáde is vigan éli világát. Egyházi és iskolai ügyekben plane! Az államtól telő minden kedvezményben és elnézésben részesülnek. Szabadon legelnek az állam minden mezején. Csak a zsidó van az árok szélén kipányvázva, csak azzal legyeskedik az ország pásztorai közül mindenki, így legközelebb a főkulturcsósz, Csáky Albin gróf ő exczellenciája kezdi a zsidókat, felekezeti ügyeiket össze-vissza hányni. Az az, hogy az elődeitől megkezdett munkát folytatja. Megkövetem alásan: ez valláspolitiká.

Hanem hát a miniszter ur komoly ember, komoly államférfi, legyünk mi is azok. Igaz ugyan, hogy ő exczellenciája az elkinzott zsidó ügyekkel olyan cziczázást folytat, hogy szinte nevető görcsöket kap tőle az ember, de úgy látszik, hogy a magyar kultura és valláspolitiká terén csak a zsidó ügyek nyújtanak komikumot. Aki a zsidókat ismeri, tudja, hogy mily méltánylattel beszéltek a minister terveiről, hiszen szegények annyi csalódás után mindig remélnek és biznak. Azonban ujabban az »adminstrativ egység« jelszó alatt megindult

Sabbatai Zevi.

(Folytatás.)

Igy aztán megesett, hogy midőn Sabbatai Zevi elhagyta Jeruzsalemét, — saiat állítása szerint önként, másoké szerint kényszerből, — Aleppó községben már diadallal fogadták. Még inkább hódoltak neki szülővárosában, Szmyrnában (1665. őszén.) Az ellene hirdetett átokra senkisem gondolt többé.

Kiséretében volt a jeruzsalemi Primo Sámuel, ki titkára és buzgó toborzója volt. Primo Sámuel nagyon jól értett hozzá, hogyan kell aprólékos dolgokat hivatalos komolysággal előadni és a messiási szélhámosság szóvirágaival világeseményekként feltüntetni. Egyedül ő maradt józan a mindinkább növekedő rajongás közepette és irányt és czélt tűzött az őrjöngők elé. Primo úgy látszik meggyőződésből hirdette Sabbatai dicsőségét; valami titkos terve volt, melyet a messiás segítségével akart megvalósítani. Valószínűleg jobban használta ki Sabbatait, mint ez őt.

Sabbatai elég tapintatos volt és Szmyrnában nem lépett fel azonnal nyíltan messiás gyanánt; inkább még ő tiltotta meg a tömegnek, hogy beszéljen róla, mielőtt még megjött volna az ideje. De ez a tartózkodás kapcsolatban más körülményekkel, Nathan őrjöngő levelei, néhány jeruzsalemi megérkezete, kik átadták neki — az igaz hogy megbizás nélkül — a szent város hodo-

latát, a legsúlyosabb sanyargatások, miket a nép bűnbánóan elszenvedett, hogy méltóva legyen a messiási időre, mindezek együtt hatottak, még pedig oly izgatóan a tömegre, hogy ez már alig várta a megnyilatkozást.

A kabbalistákat amugy is meghódította misztikus magyarázataival.

Végre ujév napján 1665. szept. vagy decz. havában Sabbatai Zevi a zsinagógában a kürtök harsogása mellett nyilvánosan messiásnak vallotta magát.

A nép feléje ujjongott: «Éljen kiralyunk, messiásunk». Az a közmondás, hogy senkisem proféta hazájában, meg lón hazudtolva. A szmyrnaiak őrjöngése nem ismert határt. A tisztelet és rajongó szeretet minden jeleivel elhalmozták. Nem öröm volt ez már, hanem mámor: A rég remélt messiás végre megjelent, az ő községükben jelent meg!

A mámor elfogott nagyot és kicsit. Asszonyok, leányok és gyermekek delejes álomba estek, és a Szóhar nyelvén hirdették Sabbatai Zevit, mint az igazi megváltót. A proféta szava, hogy Isten a napok végeztével kiönti szellemét a kiskorúakra, megvalósulni látszott. Mindenki a közeli kivándorlásra, a szent földre való visszatérésre készült. A kereskedők elhanyagolták üzleteiket és csak a messiási birodalomra gondoltak.

A zavarodottságot legjobban illusztrálta az a mód, melylyel a szmyrnai szabbatiánusok ki akarták

hajó olyan szörnyű kanyarulatokat teszen, hogy ezeket szó nélkül nem hagyhatjuk, mert mi zsidók is komolyak vagyunk. Komolyak az adófizetés, a hadkötelezettség teljesítésében, a népoktatás és magyarosodás terén. Komolyak az állampolgári kötelességek teljesítésében, és némely el nem kobozható jogok, például választási jogok gyakorlatában annyira komolyak, hogy józan fővel megyünk szavazni, hozzá ingyen. Nem szeretjük ugyan az oláht, nem a szerbet, még kevésbé a muszkát, nem főzünk emberhusból gulyáshust, nem szállítunk hazaárulókat, és Németországból is csak kulturát hozunk. Ám *mind ezért* tán még sem érdemeljük, hogy ebrudon hanyjanak bennünket, hogy hitfelekezetünk szent érdekeiben kénye kedve szerint gázoljon mindenki.

Zilált ügyeink a helyett, hogy mint reméltük, rendes kazallá váltak volna, Csáky szalmájává lettek, és szerte huzgál rajtuk minden segéd-fogalmazó, minden miniszteri dijnok. Lépten nyomon tapasztalnunk kell, hogy a legigazabb ügy eldöntése oly körülményektől függ, melyeknek a

érdemelni a kegy birodalmában való részvételt. Egyrészt a leghitlenebb sanyargatásoknak vetették alá magukat, több napon át bőjtöltek, éjeken keresztül ébren maradtak, hogy éjfélkor kabbalista imákkal (tikunim) megtisztuljanak az elkövetett bűnöktől s ezeknek hatását megsemmisítsék, a legnagyobb hidegben fürödtek, gyakran hóban is. Némelyek nyakig földbe ásatták magukat és e síri ágyban maradtak, míg testük a fagytól és nedvességtől megdermedt.

Másrészt a legtombolóbb multságokhoz fogtak; ünnep ünnepet követett; mind a messiás tiszteletére.

Ha Sabbatai Zevi — állandó kísérete körében — mutatkozott, valahányszor áthaladt az utcákon zoltárokat énekelve (»magas az Ur jobbja, az Ur jobbja diadalt nyújt,«) vagy valahányszor a zsinagógában szónokolt kabbalista magyarázatokkal bizonyítgatva messiásságát, ünnepélyt rendeztek hivei.

Csak körmenetekben mutatkozott nyilvánosan; legyezgette magát, és a kit legyezőjével megérintett, az bizton a mennybe került.

Hiveinek örömtelt mámore határtalan volt; minden szavát isteni ige gyanánt ezerszer ismételtették, magyarázták, tulozták és terjesztették Akármit tett csodának nézték, hirdették és hitték.

Annyira ment az őrjöngés, hogy hivei Szmyrnában és másutt is, nevezetesen a kabbalista fészek Szalonikiben, összeházasítottak 10-12 éves gyermeke-

közigazgatás és jogszolgáltatásba befolyás nem engedhető, hogy vallási és kulturális ügyeink az egyéni szeszély, a rokon- és ellenszenv, a politikai és egyéb érdekek prédájává váljanak. Szívünk összeszorul, és politikailag kifogástalan magatartásunkkal szemben felmerül a kérdés, hogy mért mind ez?

Tapasztalati tény, hogy valahányszor fontos kulturális, de főleg humanistikus érdekeink forognak kérdésben, mindannyiszor elbukunk. Különösen a jótékonyág terén kifejtett működésünk végtelen sok keserves okoz nekünk, mert meg nem bocsátható bűnünk, hogy zsidó pénzen nagy intézményeket létesítünk, hogy azoknak áldásai-ban keresztényeket is részeltetünk, hogy minden közczélnál létszámunkkal, vagyonunkkal aránytalan nagy képviselőre találunk. Mig a lipótvárosi bazilika évtizedek óta keserves lassúsággal épül egy országhoz, hol a kath. papság sok millióra rugó évi jövedelmekkel rendelkezik, addig egy szerény egyesület — neve is olyan furcsa — a pesti Chevra-Kadisa például tíz év alatt 700,000 forintot fordít jótékony és vallási

ket; 700 ily párt boronáltak össze, hogy kabbalista tébolyuk szerint a még meg nem született lelkek átmehessenek a testiségbe és ezzel eltűnjék a kegy ideje bekövetkezésének utolsó akadályai

Sabbatai Zevi tevékenységét, ki nyilvános fellépésével és fényes körmenetekkel, majd meg csendes visszavonultsággal felvillanyozta naiv hivei kedélyét, kiegészítette Sára felesége az ő épen nem szemérmes magaviseletével. A férfiak érzékiségére hatott.

Az erkölcs korlátait, melyek a Kelet zsidósága körében sokkal szűkebbek voltak, mint Európában, áttörték; a mi azelőtt hallatlan volt, a mindkét nem-beli személyek összejövele nagyobb tömegekben, most még túl is lett hajtva. Messiási örömmámorban örültek módjára táncoltak férfiak és asszonyok és a misztikus vonaglások közepette bizvást elkövethettek erkölcstelenségeket.

Az aggodók és intők szava mindinkább elhallgatott; örvény módjára ragadta el a mámor mindnyájukat és a hitleneket ártalmatlanokká tették.

Áron de la Papa rabbit (megh. 1674-ben), egy ősz, méltóságteljes férfiút, ki hangosan szónokolt a messiási téboly ellen és átok alá vette okozóját, Sabbatai nyilvánosan megkorholta és más rabbikkal együtt arra kényszerítette, hogy elhagyja hivatalát és távozzék Szmyrnából.

(Folytatása következik.)

czélokra. Émelygősek a zsidók az ő humanismusokkal, szívesen kell fogadni tehát minden olyan alkalmat, ha az ilyen egyesületeken végig lehet suhintani. Ilyesmit gondolhatott a kultuszminiszter ur mikor az orthodox külön temetőt létesítette: »Vágd fiam, vágd Forgách« . . .

Mert a jogra ne méltóztassanak hivatkozni; hiszen a zsidó ügyekben tett intézkedések részben teljesen jogtalanok, törvényellenesek. Miért a jognak, ha ugyan az, ép ott érvényt szerezni, hol az pusztító hatással van, miért ott vérét venni, hol nyomában áldás, béke, rend és műveltség nőne. Miért hivatkoznak a jogra, ha arról van szó, hogy virágzó intézmények gyökereire élősdiakat rakjanak és miért nem hivatkoznak a jogra akkor, ha azzal pezsgő hitfelekezeti életet, mivelődési intézményeket lehetne életbehívni?

Igy ütök arczul az igazságot, így szedik apróra a zsidó felekezetben rejlő erkölcsi erőket, így döntenek le rendre az egység és testvéri béke utolsó védbástyáit, hogy annak romjain a hatalom és önkény még szabadabban üthessen tanyát. És valóban úgy látszik, hogy e munkában, mely a zsidó felekezeti élet pusztulását eredményezi, az *orthodoxia és elégtelensége voltaképpen csak eszköz a célhoz*, mely nem egyéb, mint a zsidók közötti visszavonás kormányhatósági tekintély mellett való állandósítása.

Keserű e hang, de ne csodálja senki. És ne csodálja azt sem, ha az még keserűbbé változik. Mert ha a kultuszminiszter ur az «egység»-re irányított terveit a pesti orth. külön temető létesítéséhez hasonló szellemű tényekkel fogja előbbre vinni, — mi, kik a tapintatos zsidó vezérférfiak szavai előtt eddigelé tisztelettel meghajoltunk, kötelességünkben állónak fogjuk ismerni, hogy hitrokonainkat, hitközségeinket és testületeinket kitanítsuk arról a szégyenletes szerep felől, melyet a vallás és közoktatási miniszterium reájuk ruházott. És úgy meg addig zugjuk azt a szerepében oly türelmes zsidóság fülébe, míg állampolgári jogainak teljes tudatára ébred, és a míg a mindenkor példaként felállított kereszténységet saját, igazán megtámadott hitügyeinek védelmében követni fogja.

Ezt méltóztassék a zsidók által hiven tá-

mogatott szabadelvű kormányának egy kissé fontolóra venni. Nem kegyből, nem viszontszolgálatból, hanem a jogegyenlőség, szóval a jogi állam alapjáról. Mert, kegyelmes uram, a vallás és lelkiismereti szabadság eszméiből számunkra rendezett nemes játékot csuffá teszi — a szegény nazarénusok sorsa. —y —z.

Emlékjelt az elhunytak, méltóbb hajlékot az élőknek.

Felekezetünk művelődésének hazai történetében néhai **Deutsch Henrik**, volt képzőintézeti igazgató működése: *zárköve* egy multnak és *alapkőve* egy jelennek.

Működésének félszázada: *egy befejezett korszaknak végére és egy új nemzeti alapon nyugvó korszak elejére esik.*

Vasszorgalma mindkét korszak nehézségeit diadalmasan tudta leküzdeni, áthidalta, kibékítette a multat a jellel.

A szent nyelvnek buvárlója, rendezője és tisztítója volt, tudományos működése hatalmas nyomot hágy felekezetünknek most lezajló félszázados történetében.

Buvárlatának mélysége és gondossága, szent nyelvünk iránt táplált határtalan szeretete által mindnyájunk osztatlan tiszteletét érdemelte ki; valódi nagy, erős és *tiszta puritán lélek* szállt vele a sirba.

Márványnál maradandóbb, éveknél tartósabb azon irodalmi emlék, melyet Istenben boldogult mesterünk magának biztosított.

Félszázadon át összehordott szellemi kincseinek gyümölcsét mi, az elhunyt mester volt tanítványai kétszeresen élveztük.

Bibliamagyarázatait, hagyományos hitünk kiapadatlan kincses ládáját, ránk, zsidó néptanítókra hagyta.

Imafordításában vallásos érzelmünk leghivatottabb tolmácsa. *Nemzeti nyelven* szólaltatta meg szívünk húrjait oly korban, midőn még az alig lezajló német korszak uralkodott felekezetünk zömén.

A félszázados szakadatlan munkásság *megörítte szívét, elsőtlté szemfényét.*

Megtört szívvel, elhomályosított szemmel költözött el a szent nyelv leghivatottabb mestere körünkből.

Mikor *Deutsch Henrik* ott feküdt hidegen, mozdulatlanul a földön, mikor hat hónappal ezelőtt csikorgós téli napon körülálltuk koporsóját, ott láttuk az elhunytak egyetlen fiát *megzavarodott elmével* kóborolni a ravatal körül.

Igy hát a gyermeki kegyelet összes kötelességei *reánk*, a beszámítható utódokkal nem bíró mesternek *tanítványaira* hárul

A szívben-léleekben megtört özvegy itt jár ugyan még körünkben; a mult emlékei, felejthetetlen férjé irodalmi hagyománya iránt táplált szent kegyelete

fentartják még benne az életet, értékpapirjai — a saját kiadásában megjelent bibliafordítás gondozásának él.

Szűken kimerült kegydíjából valahogyan csak megélhetne, ha idealisztikus férje ezreseket *bele nem temet* héber nyomtatványokba.

Ily körülmények közt nem engedhetjük, hogy a legszűkebb anyagi viszonyok közt élő özvegyre még a sarkó állításának gondjai is nehezedjenek! Örökös szegényoszlopa volna ez az elhunyt mester tanítványaira nézve. *Körül majd mi gondoskodunk; a magyar zsidó társadalomtól egyebet kérünk.*

*

Szegyénpir futja át arczomat, midőn e sorokat leirom; bánat facsarja szívemet, fájdalom rezegetti a tollamat, ha arra a körülményre gondolok, hogy Magyarország zsidó tanítósa, ha f. évi augusztus 20-án közgyűlésre rándul Budapestre, *Deutsch Henrik bánatos özvegye irodalmi kincseivel együtt pinczében fog lakni.* Szavahihető férfiak legalább így informáltak engem.

Mintha a kérlelhetetlen sors rideg szeszélye rövid fél év lefolyása alatt mindent, de mindent, ami boldogult Deutsch Henrikre emlékeztet a föld alá száműzött volna.

Ő maga ott fekszik — jeltelen sirdomb alatt. Ládákba csomagolva, pinczébe temetve hevernek nyomtatásban megjelent művei. Egyetlen fia, a *halál előcsarnokában*, a megfigyelő osztályban fekszik, és ime a szent nyelvnek mestere, az aram nyelv tanítójának bánatos özvegye, Magyarország legfelsőbb zsidó felekezeti intézetében működött igazgatójának és tanárának hitvese, férje halála után hat hónappal *föld alá* indul bibliáival, szidurjaival együtt. *Ha ez valónak bizonyul: úgy mi mindnyájan a föld alá bujjunk szegényünkben, hogy ily hálátlan felekezetnek vagyunk tagjai.*

*

Deutsch Henrik halála után hat hónappal még senki sem tudja, nem alussza-e tovább is jeltelen domb alatt örök álmát, ő, ki *jeleseink legjelesebbjeihez tartozott.*

Mi, a megdicsőültnek volt tanítványai csak önön magunk iránt tartozó szent kötelességet teljesítünk, midőn méltó *emlékjéről* gondoskodunk, mely jelezze azt a helyet, hol a megdicsőült mester örök pihenőjét tartja, hová a fiatalabb tanító nemzedék zárandokol, *Deutsch Henrik* iránt táplált kegyeletét lerovandó.

A kegyelet adója lerovásának eme része a *mienk, magyar-zsidó tanítók-é.*

Volt tanítványai szövetkezve kartársaival és szellemi rokonaival csak teremthetnek egy követ, mely hirdesse: «Itt nyugszik, aki életében soha sem pihent, hanem emberi erőt meghaladó munkaerőt fejtett ki, halhatatlan műveket alkotott felekezetünk dicsőítésére».

Nem is kételkedem abban, hogy *egy igénytelen néptanító eme egyetlen emlékeztetője elég lesz arra, hogy f. évi augusztus 20-ig már granit oszlop jelölje a kimúlt mester örök pihenőjét.*

A mi néhai *Deutsch Henrik irodalmi hagyományainak anyagi méltatását* illeti, a mi a félszázadot meghaladó ernyedetlen szellemi munka után kidőlt szellemi harc-os pinczébe készülő özvegy anyagi sorsát illeti: az már nem bennünket, hanem a *zsidó társadalmat* illeti, vagy, beszéljünk nyiltabban: *ez már a hazai módosabb zsidó társadalomnak becsület kérdése.*

Hitünkön levő nemes férfaink, kik annyit áldoznak *katholikus templomokra, vörös, fehér* és ki tudja még milyen keresztekre, majd megtalálják módját annak is, hogyan hálálják meg a felekezetnek szentelt és a közjó félszázados küzdelmében kidőlt elsőrangú szellemi harc-os munkásságát. Majd legközelebb a magyar zsidó társadalom hivatva lesz a fölött dönteni: vajjon *Deutsch Henrik özvegye a föld alatt, vagy a föld fölött lakjék-e.*

Megdicsőült *Deutsch Henrik siremlékére* a nyilvános gyűjtést ezennel 5 frttal megnyitja*).

Budapest.

Csukási Fülöp.

TÁRCZA.

A VITATKOZÓK.

Rajz a lengyelországi zsidó népeletből.

Sacher-Masoch nyomán.

V. FEJEZET.

(Folytatás.)

Mincsev végre igazán elkezdte a horkolást, és erre Pincsev is iparkodott elaludni, a mi nagy nehezen sikerült neki.

Éliás prófétáról álmódott, ki nagy, piros felhőn ült, mialatt Rachel koppantóval járt egy csillagról a másikra és eloltotta.

VI. FEJEZET.

Midőn Pincsev kilábadt bajából, bár még biczegett egy kicsit, mégis elhatározta, hogy elmegy a kolomeai vásárra.

Betegágyában és később is, midőn ágyát már elhagyhatta, de még a szobában kellett maradnia, elfogta egy javulási roham és nagy buzgalommal látott a munkához, minek remek ruhák lettek eredményei. Ezeket a kincseket kellett Kolomeában eladni.

Magától érthető, hogy Mincsev vitte Pincsevet a vásárra, és hogy Rachel csokoládé színű selyemruhájában és gyöngyhimes szürke horilokdiszében elkísérte férjét.

A Dnieszterig jól ment minden, de a vita hevében Mincsev elhibázta az utat és csakhamar egy mocsár kellő közepén voltak. Lehetetlen volt tovább menni, és mikor Mincsev meg akarta fordítani a szekeret, eltörött a rud, és még szerencse, hogy fel nem fordultak.

*) Ugyanannyival járul hajdani nemes tanítója sarkóv-nek költségeihez e lapok szerkesztője is.

Hosszú tanácskozás után elhatározták, hogy a férfiak segítség után indulnak, Rachel pedig a kocsin várja be őket. El is mentek a legjobb szándékkal, de alig voltak száz lépésnyire, elfelejtették a vásárt, a kocsit és Rachelt.

— Miért tiltotta meg Mózes tulajdonképpen a sertéshus élvezését? kérdi Pincsev.

— Mert megárt, feleli Mincsev.

A szabó gúnyosan kaczagott.

— Hiszen a keresztények eszik!

— De a mahomedánok nem.

— Igenis nem, de azért, mert tisztátlan állat.

— Ej, a kacska is tisztátlan állat, kiáltja Mincsev, ez nem oka a tilalomnak; Mózes azért tiltotta el a sertéshus élvezését, mert a Keleten, hol nagy a hőség, megárt . . .

— Ugy? kiáltja Pincsev; tehát szerinted a zsidók Lengyelországban ehetnének disznóhust?

— Bizonyára

— Oh, te treffnik (tiltott ételeket faló)! Mózes sehol sem beszélt forró égővről, hanem egyszerűen eltiltotta.

— Mert Mózes nem tudhatta, hogy a zsidók egykor hideg országokban fognak lakni.

A düh elfojtotta Pincsev hangját.

A vitatkozók nem vették észre, hogy az ut régen eltűnt a sárban, és hogy térdig jártak a mocsárban.

— Nem tudhatta, nem tudhatta! ismételte Pincsev. Mózes, nem tudhatta volna, holott minden órában beszélt hozzá az Isten?

— No, én azt mondom, hogy hideg égő alatt Mózes nem tiltotta volna meg a disznóhús evését

Már majdnem mellig állottak a zöld iszapban.

— Egyél hát disznóhust, rikoltja Pincsev, aztán fuladj meg!

— Én nem eszem, feleli Mincsev, de ha a zsidók okosak volnának, hát mindnyájan ennének.

— Pose Jiszróel (eretnek), kiáltja Pincsev dühösen, hiszen úgy beszélsz, mint egy második Acher, a ki kitepte a talmud kertjének virágait . . . Fű nőjön a küszöbödön, és . . .

— Micsoda? förmed rá Mincsev, kit szintén elfogott a harag.

— Kő nőjön a hasadban.

Megragadták egymás szakállát és tépdesték; minketten kiáltottak, és ezalatt mind jobban belekerültek a hinárba.

— Eressz el, mondja végre Pincsev.

— Eressz el te, feleli Mincsev.

Mindketten egyszerre megnyugodtak.

— Bebizonyítottam neked, kezdi Mincsev, hogy az ugynevezett Semóne-Eszre imát a második templom elpusztulása után szerzették.

— Mikor bizonyítottad be?

— Lakodalmaid napján, folytatja Mincsev. Abban az van meghatározva, hogy az esőért és a harmatért

való imát négy hónapon át, deczembertől pészachig imádkozzuk, a mikor már az új termés első zsengeit kellett áldozni . . .

— Igen.

— Látod, az is jó volt a szentföldön, hol az aratás husvétkor kezdődött és télen át esőre volt szüksége a vetésnek; de nálunk, hol a földet hó borítja, ép oly ostoba dolog esőért imádkozni, mint a disznóhúst nem enni.

Mindketten nyakig voltak a vízben.

— Mincsev, ne beszélj ily rettenetes dolgokat, könyörgött Pincsev. Isten már eléggé megbüntetett. Mindketten megfogunk itt fulni.

Segítségért kiáltott.

— Magam is azt hiszem, hogy végünk van, mondja Mincsev, miután hasztalan igyekezett kiemelkedni a hinárból. De mielőtt a vízbe fulunk, meg kell engedned, hogy ostobaság nálunk Lengyelországban télen esőért imádkozni és nem nyáron, a mikor szükségünk van reá.

— Nem engedem meg.

— Kell megengedned.

— Nem!

— Szamár vagy.

— Bár volnék, sóhajtja Pincsev, akkor nem rekedtem volna itt ebben a mocsárban. Jobb dolga van az élő szárnak, mint a holt bölcsnek.

— Bölcsnek tartod magadat? Hahaha! Hiszen olyan egyszerű dolgokat sem tudsz felfogni, miket minden gyermek megért.

— Jobb nem bölcsnek lenni, mint Pose Jiszróelnek lenni.

— Hallgass!

— Nem akarok.

Ismét megragadták egymás szakállát, és még jókor, mert valamivel kiemelték egymást a mocsárból. De mégis odavesztek volna, ha Rachelen kívül, ki jajgatva közeledett, még néhány paraszt ember nem halotta volna kiáltásaikat.

(Folytatás következik.)

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük **junius végén** lejárt, teljes tisztelettel kérjük, méltóztásának előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	8 frt — kr
fél évre	4 frt — »
negyed évre	2 frt — »

Papok, tanítók és községi hivatalnokok:

egész évre	7 frt — kr
fél évre	3 frt 50 »
negyed évre	1 frt 75 »

Az „Egyenlőség“

szerkesztősége és kiadóhivatala

Budapest, Váczikörut 23. sz.

Naptár.

Vasárnap (1890 július 13) 5650 **Tamusz** hó (29 napos) 25-ike. Hétfő 26-ika. Kedd 27-ike. Szerda 28-ika. Csütörtök 29-ike. Erev ros-chódes. Délben: jomkippór-kótón.

Péntek **Ab** hó (30 napos) 1-je. **Ros-chódes**. Szombat 2-ika. Hetiszidra: **Matosz** és **Maszé**.

Hazai hírek.

— **A vallás- és közoktatásügyi miniszter** a fővárosi közigazgatás bizottság határozatával ellenében, a pesti orthodox hitközségnek megengedte, hogy tagjait külön temetőbe (a budai németvölgyi mezőségben) temethesse. A miniszter ezen határozata annál nagyobb megütközést szült, mert eddig *ismételve hangoztatta a zsidók egységét* és a felmerült viszályoknál mindig békére intette a feleket. Hogy a miniszter mégis, saját magát perhorreskálva, egy *új válszfall* emelésében segédkezett, érthető keserőséggel tölti el minden felekezete igaz javát szíven hordó zsidót. Fényes tollú dolgozó-társunk ezeknek a fájós érzelmeknek ad kifejezést remekül irt vezércikkben, melyet az illető köröknek nagyon melegen ajánlunk becses figyelmökbe.

— **Teixeira de Mattos.** Boldogult domonyi Brüll Miksa lovag helyére a németalföldi király Teixeira de Mattos bárót nevezte ki hollandi főkonzulnak Budapesten. Teixeira, kit királya vagy két év előtt bárói rangra emelt, egyik legrégebb és legdicsebb zsidó családoknak méltó sarja. A Teixeirák már századok előtt híres zsidó államférfiakat (egyik Teixeira pénzügyminisztere és első tanácsosa volt Krisztina, a híres svéd királynénak, kit tizedik muzsának neveztek) tudósokat, költőket, nagy bankárokat és nem egy igaz maecenást szolgáltattott. Fényét és tradícióit megőrizte e nemes család mind e mai napig és azért őszinte örömmel vettük a hirt, hogy a kiváló hitrokunk a magyar fővárosba költözik. Teixeira de Mattos báró, ki eddig Velenczében képviselte hazáját, ipja dr. *Rosenberg* Gyula, ismert budapesti ügyvédnek.

— **A dohányutczai nagytemplomban** szombaton f. hó 12-én délelőtt 10 órakor dr. *Bárány* József, a pesti izr. hitközség tanfelügyelője, ki dr. *Kohn* Sámuel pesti rabbi távollétében a rabbiteendők végzésével is meg van bizva — nyilvános hitszónoklatot fog tartani. Dr. *Bárány* a szemináriumból kikerült rabbik egyik legértelmesebb és legszebb hitszónoka. Azt, hogy a kecskeméti izraelita hitközség egyedül őt jelölte ki leendő rabbijának, már egyik előző számunkban említettük.

— **Eljegyzések.** Baranyavári *Ullmann* Adolf, a Magyar Hitelbank egyik kitűnő igazgatója eljegyezte *Lichtenberg* Mór, köztisztviselőben álló szegedi nagybirto-
kos ritka lelki tulajdonokkal ékeskedő, bájos leányát, *Ellát.* — *Ullmann* Armin, az országosan ismert *Ullmann* Frigyes váci rabbi fia, eljegyezte *Ehrenfeld*

Dávid, környezete tiszteletének örvendező és mint jeles talmudtudós hirneves bojti kerekedő szép leányát, *Matildot.* — *Ehrenfeld* Dávid testvére dr. *Ehrenfeld* Nathán, Prágai főrabbinak.

— **Hymen** rózsalánczát veszi fel fiatal írónk egyik legtehetségesebb és legkedveltebb tagja is. Dr. *Schönberg* Ferencz, fővárosi ügyvéd (írónéven: Szécsi) kinek számos szellemtől sziporkázó dolgozatai oly jó hangzásúvá tették nevét, de ki mint jogiíró is becsülettel megállja helyét, jegyet váltott *Grünhut* Malvina kisasszonynyal, néhai *Grünhut* Sámuel, ismert nagyfuvaros kedves leányával. Dr. *Schönberg*ben, ki dr. *Schönberg* Armin, az izr. kézmű- és -iparegyesület nagyérdemű elnökének fia, az «Egyenlőség» egyik dolgozótársát tiszteli.

— **Esküvők.** Dr. *Spira* Salamon, a nemrég megválasztott nagytehetségű kulai rabbi a napokban vette nőül Kolomeában *Kunstadt* Izsák radautzi rabbi leányát, *Malvin* kisasszonyt. Az esketést az ara édes atyja a »Luach-Erez« című muukanak hirneves szerzője végezte. Este lakoma volt, ahol felköszöntők helyett homilitekai előadásokat tartottak. Gratulációkat nagyon sokat küldtek, többek közt báró *Hormozáky* reichsrathi képviselő, dr. *Hildesheimer* a berlini rabbiképző igazgatója, *Bloch* Mózes szemináriumi igazgató, dr. *Bacher* Vilmos, dr. *Bloch* Henrik, *Schill* Salamon rabbiképző-tanárok, Budapestről, dr. *Klein* stockholmi, *Spitzer* bécsi, *Weiss* csernowitezi, dr. *Vajdan* abonyi, dr. *Süss* ujvidéki, *Fischer* zombori, *Fürst* nagyszombati, *Goldfahn* bécstopolyai rabbik, a kulai, verbászi, cservenkai, torzsai, radautzi, csernovitzi, hitközségek elnökségei. *Bröder* Márk a verbászi hitk buzgó elnöke személyesen volt jelen a derék ifju lelkész esküvőjén. — Ugyancsak a napokban ment végbe dr. *Herczog* Manó tudós kaposvári rabbi és dr. *Fischer* Gyula tapolczai jeles orvosleányának, *Irma* kisasszonynak esküvője. A tapolczai templomot ez alkalommal díszes közönség töltötte meg; Kaposvárról a hitközség 500 ft értékű nászajándékot küldött szeretett rabbijának. Dr. *Perls* pécsi rabbi adta össze a mátkapárt, melyhez nagyhatású beszédet intézett.

— **Az alakítandó orvosi tanács** titkárává, mint értesülünk, az igazságügyminiszter dr. *Schächter* Miksát, a »Gyógyászat« szerkesztőjét fogja kinevezni; elnöke pedig *Kovács* József egyetemi tanár lesz. Örvendünk, hogy a kiváló fontosságú titkári állást hitsorsosunk, az orvosi kar ez elismert kitűnősége nyeri el, kinek néhány év előtt a sebkezelésről irt munkája általános feltűnést keltett és több nyelven látott napvilágot.

— **Rabbijelölés** A s. a. ujhelyi izr. anyahitközség képviselőtestülete f. hó 9-én magáévá tette az előjáróság indítványát, mely szerint a megüresedett rabbiállásra egyedül *Weisz* Kálmán, gyulafehérvári rabbi jelöltessék. A rabbiválasztó ösgyűlés f. hó 13-án fog megtartani.

A s. a. ujhelyi hitközségnek szivből gratulálunk e kitűnő választáshoz, mely a nagy multu községet ismét egy, hires elődeihez méltó rabbival ajándékozta meg. Weisz Kálmán rabbi megválasztása ugyanis annyi, mint bizonyos.

— **Rabbiválasztás.** Tiszafüred izr. hitközsége *Rosenberg* Sámuel, hunfalvi rabbit választotta papjává. *Rosenberg* rabbi kapacitás a rabbinikus tudományok terén és minthogy atyja, a hires Rabbi Jiszroel Czevi Jóna hajdan Tiszafüred rabbija volt, hol örök álmát is aluszsza, remélik hogy a választást el is fogadja.

— **Rabbiinstalláció.** Csallóköz szigetén fekvő Tejfalu hitközségben a napokban iktatták be a pozsonyi jesivából kikerült új rabbit, *Fischer* Jakobot, ki fia a bold. póstyényi rabbinak és az ősz székesfehérvári rabbi veje. Tejfalu hajdanában nagy zsidó község volt, hires és nagytudományu papokkal, most csak vagy 10 zsidó család lakik benne. A község zöme átköltözött a vagy 2 kilométernyire fekvő Somorjára, mely élénk kereskedéssel dicsekvő szép kis város. A somorjai zsidók semmi községi intécczióval nem rendelkeznek, templomuk, fürdőjük, beszhamidrasuk Tejfalun van, a hová szombati és ünnepi istentiszteletre eljárnak és ahol ennél fogva székhelye is van a rabbinak. Tejfalu (a nép szájában Miledorf) utolsó rabbija egy az ország határán túl is ismert rabbinikus tekintély volt. A boldogult Rabbi *Móseb Komorn* jesivát is tartott fenn, melynek e lapok szerkesztője is egy esztendőn át volt tanulója.

— **Az orthodoxok országos gyűlését,** melynek az orthodox közvetítő bizottság, azaz *Reich* Ignác mindedig oly makacsul ellenszegült, a három (pozsonyi, nagyváradai és verbói) rabbiból álló felügyelő bizottság mégis *elhatározta*. A gyűlést, — ha az összehívást *Reich* Ignác addig meg nem hiusítja, a mi különben már többször sikerült neki — a folyó év őszére tervezik; behívója a pozsonyi rabbi lesz. Budapesten, vagy Pozsonyban fogják-e megtartani, eddig még eldöntve nincsen.

— **Róna József,** jeles szobrászunk már teljesen elkészült *Kossuth* Lajos mellszobrával, melyet megtekintett a nagy hazafi nővére, *Ruttkayné* is, és úgy nyilatkozott róla, hogy még így művész nem adta vissza *Kossuth*nak arcvonásait. A szoborról nagyszámu öntvény készül és áruba fognak bocsátatni. Együttal megemlítjük, hogy a művész most kezdi meg a Szabadságharc szobor mintázását.

— **Kőrösy József dr.,** a fővárosi statistikai hivatal nagytudományu főnöke, mint örömmel értesülünk, egészségében teljesen helyreállítva érkezett vissza a fővárosba.

— **A lovasberényi templomot,** mely egyike a legrégebbeknek hazánkban, a legközelebb renoválják.

— **Miskolcra** írják a Pester Lloydnak, hogy ott nagy sajnálattal fogadták a liberalis körök, hogy dr. *Popper* József orvos lemondani szándékozik a kor-

mánypárt elnökségéről, melynek tisztét hosszú időn át viselte. Dr. *Popper*, a miskolci orvosi kar Nestora, mindenkor igazán önfeláldozólag és ódaadóan működött a város kulturális és humanitárius ügyei érdekében; jól kiérdemelte azt az általános rokonszenvet, melylyel iránta viseltetnek.

— **Pályakérdések.** A veszprémmegyei izraelita tanító-egyesület elnökségétől.

1. Mit tehet a család, az iskola, a társadalom a vallás erkölcsi nevelés érdekében?

Pályadíj: 2 drb cs. kir. arany.

2. Kivántatik: Radó Vilmos-féle III. osztály számára irt olvasókönyv »Szülők iránti tisztelet« című olvasmányának módszeres tárgyalása. A pályanyertes művét a legközelebb tartandó közgyűlésen esetleg gyakorlatilag is előadni fogja.

Pályadíj: 1 drb cs. kir. arany.

3. Mely módszer alapján taníttassanak a magyar ajku népiskolai növendékek német nyelvre?

Pályadíj: 1 drb cs. kir. arany.

A dolgozatok jelíges levél kíséretében folyó évi szeptember hó 24-ig az egyesületi elnökséghez küldendők.

Veszprém, 1890. évi július hó 6-án.

Az egyesület nevében:

Schwarz Sámuel
egyes. titkár.

Baum Fülöp
egyesületi elnök.

— **Szegények orvosa Jeruzsálemben.** Em-lítettük, hogy dr. Hildesheimer berlini rabbi ésszem-náriumi igazgató gyűjtést indított a czélból, hogy Jeruzsálemben a szegény zsidók számára orvos alkalmaztassék. Mint most értesülünk, dr. *Rosenberg* aradi rabbi, a gyűjtendő tőkéhez 10 frttal járult, és megígérte, hogy évente 2 frtot áldoz a nemes czélra.

— **Rabbi a magyarosodásáért.** A temesvári községi iskolák tantestülete, a magyar nyelv sikeresebb oktatása czéljából azt határozta, hogy a városi iskolaszékeknek indítványozni fogja, hogy a német nyelv oktatása az első osztályból egészen kiszoríttassék. A városi iskolaszék a napokban tárgyalta ezt az indítványt. Telbisz Károly dr. polgármester elnöklete alatt, s hazafias örömmel fogadta a tantestület kezdeményezését. Ellene csak dr. *Löwy* Mór rabbi szólalt fel, a ki még tovább óhajtott volna menni és kifejté, hogy az amugy is tulnyomóan német ajku gyermekek a német nyelv oktatását a négy elemi osztályban egészen nélkülözhet-nék, azért tehát indítványozza, hogy a német nyelv a négy alsó elemi osztály tantervéből egészen töröltessék és az így nyert tanórák a magyar nyelv tanítására fordíttassanak. A bizottság tetszésnyilvánításokkal kísérte a rabbi szavait, a tanügyi érdek szempontjából azonban a tantestület indítványát fogadta el.

P. H.

— **A zsidó népiskolai vallásoktatás módszertanáról** irt könyvet *Erdélyi* Lipót nyitrai tanító, ki e művet volt tanárának, *Lederer* Ábrahám urnak

ajánlotta. A tudós paedagógus meg lehet elégedve tanítványával, ki szerencsésen oldotta meg feladatát; «nem akart részletes tankönyvet írni, hanem inkább tájékoztató olvasmányt kívánt nyújtani», és ez sikerült is neki. Értekezik a vallásoktatás céljáról, eszközeiről, a tananyag megválogatásáról, a hitközségek és tanítók viszonyairól stb. A részletes utasítások című fejezetben tantervét adja elő, mely azt bizonyítja, hogy a szerző jól meggondolta, hogy mit ír és alaposan tanulmányozta a kérdést. A füzet, melynek ára csak 25 kr., anyagot szolgáltat a szerző kartársainak, hogy gondolkozzanak felette és megbeszéljék, de a szülők is élvezettel olvashatják a művecskét, melyből számos jó tanácsot meríthetnek.

Külföldi hírek.

— **Megérdemelt leczke.** Berlinből írják, hogy a reichstag nagyon látogatott gyűlésben foglalkozott a bíráló bizottság indítványával, mely szerint *Pickenbach* antiszemita képviselő mandatumát megfutamandó volna. — *Böckel* szokott durva és faragatlan modorában szidta a zsidóságot általában, és különösen Hesszen zsidóságát. Utána *Gulflisch* hatásos módon leplezte le az antiszemita üzelmeit. Nagy feltűnést keltett *Rickert*, ki többek közt következőket mondta: »Ma véletlenül abban a helyzetben vagyok, hogy némi bizonyítékokkal szolgáljak arra nézve, mily fegyverekkel küzdenek az antiszemita. Itt van egy illusztrált antiszemita röpirat, mely arról szól, hogyan szokták a zsidók a parasztokat megfosztani birtokaiktól. A füzet 63 állítólagos zsidó »birtok szipolyozó« és kilenczvennyolcz állítólag kiszipolyozott paraszt névlajstromát tartalmazza. Daczára annak, hogy bajos az ilyesmit ellenőrizni, több kiváló férfiú nem restelte a fáradságot és utána járt a dolognak, és már is a következőket konstatálhatók: *A 63 állítólagos birtokszipolyozók közül 14 kétszer van megnevezve, 13 pedig keresztény. (Halljuk! baloldalt); marad 42. Ezek közül ma már 30 esetben hivatalos, törvényszéki iratokkal bizonyítható, hogy a gaz szennyirat állításai egyszerűen légből kapottak. Néhány esetben be van bizonyítva, hogy zsidónak is volt követelése a paraszt ellenében, de a birtok e'adatását keresztény okozta; más esetekben az eladás hivatalból történt, a nélkül, hogy zsidóknak követelésük lett volna az ingatlanon, ismét más esetekben az eladás egészen önkéntes volt. Szólv állításai igazolására több okiratot olvas fel. A 98 állítólag kiszipolyozott paraszt közül 54-nek birtokait keresztények vették meg; egy részük épenséggel nem is létezik (derültség), más részük háborítlanul él birtokán. Böckel képviselő felszólalásával szemben tanácsosnak találtam e szennyiratnak legalább egy példányát megmutatni. Azok, kik ily fegyverekkel küzdenek, ne mondják magukat ártatlanul üldözötteknek. Ez a vélet csak véres aratást eredményezhet. Minden párt kötelessége, hogy e visszaéléseknek teljes erővel véget vetni iparkodjék. (Helyeslés baloldalt.) — Böckel és Liebermann jaj-*

gatása daczára a bizottság javaslatát elfogadták; csak a konzervatívek és antiszemita szavaztak ellene.

— **Signor Franchetti** olasz képviselőt Umberto király az észak-afrikai olasz koloniák földmívelési departement igazgatójává nevezte ki, mely tisztség megfelel a *miniszteri* helyettes rangjának.

— **Bischoffsheim**, hirneves párisi hitrokonunkat, ki rengeteg összeget áldozott már tudományos czélokra, a tud. akadémia érdemei elismeréséül disztagjául választotta.

— **Zsidó egyetemi szenator.** A londoni egyetem szenátusa a legutóbbi gyűlésén 900 szavazattal tagjává választotta sir *Magnus Fülöpöt*, ki a közoktatás és jótékonykodás terén valóban rendkívüli tevékenységet fejt ki, és ki már előzőleg tagja volt a School Boardnak, mely a legmagasabb londoni oktatási hatóság.

— **Vidal M.** hitsorsosunk, a francia hajó építkezések igazgatóját, mint Párisból írják, kinevezték a *tengernagyi tanács* tagjává.

— **Uj tanácsosok.** Dr. *Pleszner* Ágostot és dr. *Lissa Arnoldot*, mint Berlinből írják, kinevezték egészségügyi tanácsosokká, dr. *Baer A.* kerületi orvost pedig titkos egészségügyi tanácsossá.

— **Dr. Magnus Ede Gyula**, a zsidó theologusok előtt kitűnő hirnévnek örvendő orientalista, a napokban ünnepelte meg ép egészségben 80-ik születése napját Boroszlóban. Számos éven át volt ott egyetemi tanár és az arab, szyr, kaldéi és héber nyelvek terén működött igen szép sikerrel. Több nagyon jól sikerült művet írt.

— **Dr. Ephraim**, kinek nagyszerű hagyományáról megemlékeztünk, nem 500,000 márkát testált a berlini zsidó hitközségnek, hanem, mint a porosz fővárosból írják, *másfél millió márkát* hagyományozott a községnek. A rengeteg összeget a község kebelén belül létező, illetve létesítendő jótékony intézetek céljaira fogják fordítani.

— **Dr. Schiller-Szinessy utódja.** *Schechter G.* jeles zsidó tudóst nevezték ki a cambridgei egyetemen a boldogult dr. Schiller-Szinessy helyére. *Schechter* kitűnő ismerője a zsidó irodalomnak, melynek maga is szorgalmas művelője. Kiadta az Aboth de Rab Nathan cz. művet és jelenleg a Midras Hagadolt tárgyazo nagy-szabásu munkán dolgozik.

— **A chief rabbi ügye.** Említettük, hogy egy a Spanish and Portuguese Synagogues, mint a Berkeley-Street-Synagoge előljároságai elhatározták, hogy nem fogadják el Rothschild lordnak meghívását, hogy vegyenek részt az egybehivandó rabbi-értekezleten tekintve azonban az ügy rendkívüli fontosságát, a két község szövetkezet tanácsosnak látta az összes tagok véleményét kikérni és azért egy az újítást ellenző szefardok, mint a reformokat ohajtó British Jewis összehívták az ösgyűlést. A szefardok a Jewis Márks szi,

nagogában gyülekeztek egybe múlt vasárnap. — A tagok nagy számban jelentek meg. Miután a »mahamad« (előljáróság) határozatát felolvasták hosszabb vita fejlődött ki, melynek az volt a végeredménye, hogy a meghívást visszautasították. Ennek indoklására következőket hozták fel: 1) A községnek van már chief rabbija. (Dr. Gaster). — 2) A község saját erejéből is létesíthetné a rituale, vagy az istentisztelet reformját, ha azt szükségesnek tartaná és 3) keresztül vihetetlen, hogy egy chief-rabbija legyen a spanyol, portugál, német lengyel és brit zsidóknak. — A reformközség gyűlése is nagyon látogatott volt; sir *Goldschmied* Julian képviselő és sir *Magnus* Fülöp is jelen voltak. E gyűlésnek is az volt a határozata, hogy a meghívást nem fogadták el. A megokolás kiemeli, hogy a község nagyon óhajtja ugyan, hogy az United Synagogeussal fennállt barátságos viszony továbbra is megmaradjon, de nem vehet részt az új chief rabbi megválasztatása feltételeit tárgyzó konferencián, mert ezzel veszélyeztetni autonómiáját. Bár hangsúlyozzák, hogy csak konzultatív befolyás jutna a chief rabbinak, ez nem eléggé megnyugtató, mert az az eshetőség állhatna elő, hogy a község nem követné a chief rabbi tanácsát, illetve kénytelen volna követni, holott nem látná üdvösnek. Ezt a határozatot 76 szavazatnyi többséggel fogadták el.

— **A zsidók Romániában.** A »Kolozsvár« cz. hirlapban olvassuk a következő sorokat. »Romániában a zsidók emancipációja tudvalevőleg bizonyos feltételekhez van kötve. Nagy szolgálatokat kell tennie annak, ki Romániában polgárjogot, egyenjogúságot nyer. De tesznek is a zsidók nagyobb és nagyobb szolgálatokat az országnak. Daczára ennek nem szívesen nézik őket. Van egy politikai csoport, mely állandóan izgat a zsidók ellen. A sajtó nagy része e férfiaknak áll szolgálatában. Az előkelő körök azonban türelmesebbek. Szívesen nézik a zsidót állami funkciókban. *Ghermani Menolos*, a minister, zsidó; a napokban az egyik egyetemi katedrát zsidónak ajánlották fel. *Fridman* Jánkut pedig a héten képviselőnek választották meg. És a míg ezen utóbbi esetet is Románia közvéleménye megjegyzés nélkül fogadta el, addig a mi román ujságaink a Gazetta és a Tribuna izgatnak a zsidók ily nemű alkalmaztatása ellen. A romániaiakat rossz hazafiaknak tartják és sülyedést látnak ezen törekvésökben.« Furesa logika, mely hazafiatlansággal vádolja azokat, kik minden izgatás daczára derék, kiváló férfiakba helyezik bizalmukat, nem nézve, hogy e férfiak mily felekezet hívei. Aztán meg mi köze a magyarországi Gazetta és Tribunának a romániaiakat hazafiságához?

-- **A zugtemplomok ellen.** *Berlinben* bizottság alakult, melynek célja, hogy a város északi részén zsinagogát létesítsen s azzal kikerültessék az, hogy »mindenféle obskurus mulató helyiséget templom gyanánt használjanak« — Most, midőn nálunk is

mindinkább akuttá válik egy új templom emelésének kérdése, alkalmoszerűnek tartjuk, ha itt megjegyezzük, hogy bizony nem valami épületes dolog, midőn a nagy ünnepeken mindenfajta termékből csinálnak templomot és jomkippurkor ott verik mellüket, a hol előző nap czéda leányok és korhely legények orgiákat ültek.

— **Palesztinába!** Dél-Oroszországból egyre vándorolnak ki a zsidók Palesztinába. Legujabban *Ackermann* besszarabiai helységből kiküldtek három embert, hogy tekintsék meg a palesztinai földeket és hozzanak hírt róla. Ha a tudósítás kedvező lesz, több száz család összeáll és megvásárol egy nagyobb területet. Mindegyik zsidó család 500 rubellel járul hozzá a vételárhoz.

— **Nemeslelkűség.** *Jeruzsalem*ből írják, hogy a kormány engedélyezte a Safethen építendő nagy kórház terveit. A kórházat Rothschild bárónő költségein építik és nemcsak zsidók, hanem keresztények és mohamedánok is nyerhetnek benne felvételt és gondos ápolást.

— **Rabbi Saadia Gaon** iratait szándékozik kiadni *Derenbourg* József agg tudós. Mint Párisból írják a művek már 1892-ben, Saadia Gaon születésének ezredik évfordulóján jelennek meg. Az ügy érdekében bi, zottság alakult. Ennek tagjai: *Zadoc* Kahn grand rabbin, *Wolff* A. koppenhágai főrabbi, dr. *Hildesheimer* berlini rabbi és szemináriumi igazgató, dr. *Adler* Hermann londoni rabbi, dr. *Grätz* tanár Boroszlóban, dr. *Jellinek* rabbi Bécsben, dr. *Güdemann* rabbi Bécsben és dr. *Loewy* A. rabbi Londonban. A bizottság felhívást bocsátott közzé, melyben a következőket mondja: Saadia Gaon a rabbinikus irodalom egyik legfényesebb jelensége; a mohamedán élet kellő közepén élt és magában egyesítette korának arab és zsidó tudományát; a karaiták elleni küzdelme folytán, nagy befolyást gyakorolt a zsidóság fejlődésére. Műveit áthatja ifjú ereje és az az üdeség mely utódainak legjobb műveiben sem talál párjára. Születésének ezredik évfordulója alkalmával megakarnók tisztelni emlékét és egyuttal fontos okmányokat adnánk át a tudománynak azzal, hogy műveit melyek egyrészt még nincsenek kiadva és ismeretlenek különösen exegetikus és apologetikus műveit kiadjuk. *Derenbourg* József akadémikus már 40 év óta előszeretettel foglalkozik Saadia Gaon irataival, melyek kiadását egyik legszebb czéljának tekinti. Több munkatárs fogja támogatni, köztük dr. *Harkavy* A. a szentpétervári csász. könyvtár felügyelője, ki megírja majd az életrajzát Saadia Gaonnak, kinek műveivel ő is sokat foglalkozott. A zsidóság egyik legszebb vonása a tudomány iránti tisztelet és szeretet és azért a bizottság reméli, hogy a hitrokonok örömet járulnak adományaikkal a kiadás költségeihez. A legcsekélyebb adományok köszönettel fogadtnak, Elküldendők *Zadoc* Kahn grandrabbin czimére (rue St. Georges 17.) vagy az Alliance Israéлитenek (rue Trévisse 35). — A

felhívással egyetemben *Derembourg* tanár a mű terjedelmét és megjelenését illető programját közli.

— **Szabadalom.** Taganroiban *Polakow* Jakab perzsa főkonzul a perzsa sahtól szabadalmat nyert egy leszámítoló és lombard társaság alapítására egész Perzsia területére. A privilégium 75 évre szól.

— **Kurlandból** írják, hogy az orosz zsidók az idén renkívüli nagy számban vándorolnak ki. Legtöbben Amerikába mennek, sokan pedig Palesztinát keresik fel. Afrikában és Ausztráliában is keresnek új hazát. Braziliába is számos család megy, mert egy liszaboni ügynök fényes ígéretekkel csábítja a kívándorlókat. Persze tartani lehet tőle, hogy José dos Santos ur, ki a brazil kormány nevében aranyhegyeket ígér, visszaél a szegény emberek hiszékenységgel, és ez esetben ezer meg ezer embert dönt nyomorba.

— **Szentpétervárról** írják, hogy az a hír, mintha a zsidók jogkörének korlátozását célzó törvényjavaslat Mihály Nikolajevics nagyherceg közbenjárása folytán levétetett volna a napirendről, nem felel meg a valóságnak. Az a javaslat, mely szégyenére válik századunknak, még mindig Damokles kardjaként fenyegeti az orosz zsidóságot, melynek vesztét okozná. Fővédői (?) *Pobiedonoszew* főügyész és *Ignatiev* gróf. Az orosz zsidók közt óriási izgatottság uralkodik, és a kívándorlások mérve már akkora, mint a milyen 1881-ben és 1882-ben volt, a mikor különösen sok zsidó menekült Oroszországból. Már a napilapok is irnak a javaslatról, és a ki ismeri az orosz cenzura viszonyait, az tudja, hogy az ujságok nem irhatnak a kormány terveiről légbőlkapott dolgokat; a javaslat tehát még mindig nincs félretéve.

— **A berlini zsidó hitközség** nagy házat építtetett, melyben elhelyezi a szegényügyi-, temetői- és árvaügyi hivatalokat. A zsidó kórházat kibővített és az új zsinagóga előtti terület is szebbíteni fogja. — A rabbi választás élénken foglalkoztatja a hitközség tagjait. A választó bizottság tagjai *Meyer* igazságügyi tanácsos, *Jacoby* Gyula, dr. *Blumenthal* egészségügyi tanácsos, *Heilmann* M., *Mannheimer* M., és *Sach* Loránt — A komolyan számbajövő jelöltek közt vannak dr. *Neumann* nagykanizsai és dr. *Süer* szombathelyi rabbik is.

— **Szünidei gyermektelep** létesített három berlini B'nei-B'risz páholy; száz szegény zsidógyermek ellátásáról gondoskodtak a páholyok, melyeknek működése annál áldásosabb, minthogy az interkonfeszionális szünidei gyermektelep-egylet nem részesíti a zsidó védenczeket rituális étkezésben.

— **Strassburgból** írják, hogy több lapnak ama híre hogy *Weil* metzi-rabbit választották volna meg ottani főrabbiává, nem felel meg a valóságnak. A konzisztorium 3-3 szavazattal *Ury* brámathi és *Weil* metzi rabbikat jelölte és a kormány fog dönteni. Ugy hírlik, hogy a főrabbi-szék betöltésével együtt a strassburgi konzisztorium hatáskörét ki fogják terjeszteni egész Elzasz-Lotharingiára.

— **Az étkezési szabályok** bölcsességét mindinkább érvényre juttatják az újabbkori kutatások. Az a felfedezés, hogy a fertőzött állatok husának élvezése tüdőgümőkört okozhat, alaposan igazolja a bedikát (tüdővizsgálás), és utabban az orvosi kutatások azt is bizonyítják, hogy a kagylós állatok élvezése is káros, mert pld. az osztriga is számos apró állatokat tartalmaz, miket az inyencz öntudatlanul megeszik, és melyek betegséget okozhatnak.

— **Hessen nagyhercegségben**, mint említettük, a kormány épenséggel nem rokonszenvez az antiszemitizmussal, melyet nemrég *Finger* miniszter is élesen éltelt. Ujabban *Habicht* prelatus, a nagyhercegség ev. lelkészének feje az I. kamarában kijelentette, hogy teljesen osztja a miniszter nézetét és szívből sajnálja, hogy még ev. lelkészek is részt vesznek az antiszemita mozgalmakban. De az ilyen csak kivétel volt, mert általában határozottan elítélik az antiszemitizmust.

— **Kitiltott antiszemita irat.** Varnában valami bolgár uri ember szerencsét próbált egy Talmud című röpirattal, melynek tartalma butaságra és hazugságra nézve vetélkedik a »művelt« francia antiszemita legpiszkosabb termékeivel. Mint Konstantinápolyból írják a szennyiratot Törökországból kitiltották.

Magyarázat a nyilatkozatomhoz.

Tekintetes Szerkesztő ur!

Öszintén sajnálom, hogy *Pollak* Fülöp törökbecsei rabbi ur e tisztelt lapok multheti számában közzétett »felelet«-e engemet arra késztet, hogy nyilatkozatomhoz magyarazatot fűzzek.

A tisztelt rabbi ur »felelet«-ével polemizálni nem juthat eszembe. Bevallom, nincs elég fantáziám arra nézve, hogy azon az uton kövessen, melyet ő cikkében megtesz. Megkezdi azt a nyitrai rabbiválasztásnál és eljut egész a — katakombákig, a hova — ugymond — ő sem szeret belépni; hát még én! még közeledni sem szeretek feljűk.

Polemizálni tehát nem fogok, de igenis ismételni nyilatkozatomat, hogy *Pollak* rabbi ur tőlem »Hattaráh«-t nem nyert, s hogy ő tudta, hogy tőlem »Hattaráh«-t nem nyert. Hogy ő még is azt írja »felelet«-ében, miszerint hozzá intézet magánlevelem, »egy »Hattaráh«-val legalább is felér« ismét csak az ő merész fantáziájáról tesz tanubizonyságot.

Nem *Pollak* rabbi urnak, ki ismeri a történeteket, de e becses lapok tisztelt olvasóinak tartozom magyarazattal levelem genezise felől.

Pollak rabbi urnak még egy »Hattaráh«-ra volt szüksége, hogy a nyitrai rabbiállomást elnyerhesse. Minthogy ipja, Zenta hires rabbija, régi benső barátom, *Pollak* rabbi, ellátva apósa egy melegen irt ajánlólevelével azon kéréssel jött el hozzám Vácra, adnám meg neki én a »Hattaráh«-t. Én azonban sajnálattal kijelenttem neki, hogy kérését már azért sem teljesíthetem, mert fogadásom tiltja, hogy bárkinek

»Hattaráh«-t szolgáltatassák ki, de másrészt a fennforgó esetben »Hattaráh«-t neki fogadásomon kívül sem adhatok, mert ezzel egyenesen befolyást gyakorolnék a nyitrai pártharczra, mely az ottani rabbiválasztás körül kitört, és a melytől én minden áron távol akarnék maradni. Pollak rabbi ur erre kifejtette előttem, hogy ha »Hattaráh« nélkül kellene hazautaznia, eddigi községében is kompromittálva volna. Községében ugyanis, a rabbi ur állította szerint: tudták, hogy mi czélból utazott Vácra, sőt épen községe egy jeles tagja, dr. Mittelman ügyvéd ur, ki hajdan az általam fentartott jesivának volt kiváló tanulója, tanácsára jött el Vácra; most otthon azt fogják hinni, hogy én azért nem adtam neki »Hattaráh« t, mert erre méltónak nem tartom. Erre Pollak rabbi urnak, hogy megóvjam őt minden kellemetlenségtől, azt ígértem, hogy egy levelet fogok hozzá intézni, melyben elmondom, milyen jeles embert ismertem fel benne, milyen szép bizonyítványai vannak, de elmondom azt is, hogy én mindezek daczára nem adhatok neki »Hattaráh« t, mert ilyet senkinek sem adok. Ezt a levelet tényleg meg is irtam, a héberül értők, Pollak rabbi ur sziveségéből az »Egyenlőség« multheti számában el is olvashatták; nem hiszem, hogy akad számbavehető zsidó theologus, ki abból »Hattaráh«-t, vagy ehez hasonlót tudna kimagyarázni, (hiszen speczifikus rabbinikus ismeretekről levelemben szó sincsen). Miután azonban láttam, hogy Pollak rabbi ur igenis »Hattaráh«-nak hirdette leveletem, kötelességemnek tartottam kijelenteni, hogy éntőlem »Hattaráh«-t soh'sem nyert, és most is, midőn Pollak rabbi ur annak a nézetének ad kifejezést, hogy levelem »legalább (?) is »Hattaráh«-val ér fel« ismét késztetve látom magamat kinyilvánítani, hogy határozottan tiltakozom az ellen, hogy leveletem bárki képesítő félelnek tekintse, sőt kijelentem, hogy az »Hattaráh«-nak még csak árnyékát sem képezheti.

Pollak rabbi ur azon kívül, hogy egész más czélból irt leveletem »Hattaráh«-nak tette meg, jónak látta — bizonyára hálából, hogy rajta voltam, miszerint községe előtt minden megaláztatástól megóvjam — engemet gyanúsításával elárasztani, mintha én tán nem tiszta befolyásnak engedtem volna, midőn nyilatkozatomat megtettem.

Noshát ezt Pollak rabbi urnak kétszer is meg kellett volna gondolnia, mielőtt kezét felemelte volna merényletre egy oly férfiú becsülete ellen, ki hál' Istennek felemelt fővel hivatkozhatik mindazok bizonyítványára, kik őt ismerik, hogy hosszú évek működésében tanusított magatartásában minden külső befolyástól, vagy személyes érdektől menten, egyesegyedül meggyőződése és tiszta lelkiismerete vezérelt mindenha.

Vác, 1890. július 10-én.

Maradtam stb.

Ullmann Frigyes

főrabbi.

Pályázat.

A szolnoki izr, hitközség által rabbi, magyar hitszónoki, hittanári és anyakönyvvezetői állásra pályázat hirdettetik.

Évi fizetés 1200 frt, szabad lakás és szokásos mellékjövedelmek.

Budapesti szeminariumot végzett rabbik elsőbbségben részesülnek.

Az állomás f. évi szeptember hó 1-én lesz elfoglalandó.

Próbasonóklatra csak a meghívottak jelenhetnek meg és az utiköltségek csakis a megválasztottnak fognak megtérítettetni.

Kellően felszerelt pályázati kérvények f. évi augusztus hó 1-ig a hitközség elöljáróságához küldendők be.

Szolnokon, 1890. évi július hó 3-án.

Erdensohn Márton.

hitk. elnök.

Pályázat.

A kiskun halasi orth. izr. iskolánál elhalálózás folytán megüresedett tanítói állás f. évi szeptember 1-én betöltendő. Évi fizetés 400, esetleg 500 frt. Oly okleveles tanítók, kik a magyar, német és héber tantárgyakban alaposan oktatni képesek, sziveskedjenek képesítésüket vallásos életüket, eddigi alkalmazásukat és családi viszonyaikat feltüntető okmányokkal ellátott folyamodványaikat f. hó 25-ig az alulirt iskolaszéki elnökhöz benyújtani. A megválasztott 2 sikeres próbaév után véglegesítettik.

Halas, 1890. július 2-án.

Krausz Vilmos rabbi

iskolaszéki elnök.

Kohn Arnold

gazdag sarkóraktárát
(Váczi-körut 14, szemben az Andrásy-ut torkolatával)

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sarkóállitás szomorú kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámitásért keznekedik a czég jó hirneve.

== Szombaton és ünneppon zárva. ==